

**Попова Олександра Володимирівна**

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри перекладу

і теоретичної та прикладної лінгвістики

Державного закладу «Південноукраїнського національного педагогічного університету

імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна

E-mail: alex-popova@ukr.net

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-6244-5473>

Researcher ID: R-1107-2018

### **Формування художньо-естетичних цінностей учнівської молоді як підґрунтя патріотизму: деякі результати педагогічного дискурсу**

В умовах глобалізації та інформаційної насиченості життєдіяльності сучасного соціуму питання художньо-естетичного навчання учнівської молоді з опорою на виховання в них патріотичної спрямованості набуває особливої гостроти. Аналіз концепції художньо-естетичного виховання в українських закладах вищої освіти другої половини XX – початку XXI століття є основою для визначення ефективних шляхів вирішення сучасних проблем освіти. У статті окреслено один із проблемних аспектів порушеної проблеми: чи забезпечено спеціально організовані умови для духовного збагачення особистості засобами мистецтва в контексті формування не лише естетичної культури та світоглядних уявлень, а й патріотичних особистісних якостей. Констатовано, що важливість художньо-естетичного виховання учнівської молоді як підґрунтя патріотизму недостатньо оцінено і вченими, і практиками в минулих десятиліттях розроблених методик художньо-естетичної освіти з опорою на національну культуру й мистецтво у вищій школі та плідних ідей у цьому плані, які склались у досвіді КНР. Зазначено, що система сучасної освіти в Україні, як стратегічна галузь держави, повинна відповідати не лише наявним принципам економічних відносин і ставленню до них суспільства, а й рівню освітніх потреб. Доведено, що за останні роки багато зроблено для того, щоб визначити напрями діяльності закладів загальної середньої та вищої освіти в ракурсі спрямування їх на перспективні шляхи розвитку. Дійсно, успішне досягнення цієї мети залежить від багатьох чинників, але одним із ключових є виховання майбутніх громадян України з високим рівнем художньо-естетичної культури на ґрунті національної патріотичної самосвідомості. Сучасна ж школа покликана формувати у здобувачів освіти усвідомлення культурних цінностей, потребу в накопиченні мистецького досвіду та використанні його як основи для гармонізації свого ставлення до навколишнього світу. Педагогічно доцільно, щоб процес формування у молоді патріотизму переплітався з художньо-естетичним вихованням на основі системного вивчення взірців національної культури та мистецтва: літератури, музики й образотворчого мистецтва. У статті містяться деякі результати наукового дискурсу щодо складності, широти та багатовимірності проблеми художньо-естетичного виховання у вищій школі та її зв'язків із реальним життям; це потребує використання як вітчизняного наявного досвіду в цій галузі, так і зарубіжної практики задля вироблення якісно нових підходів. Доведено, що вивчення надбань української педагогічної теорії та практики сприятиме вдосконаленню роботи з підвищення культурного рівня та шанування патріотичних маркерів особистості в умовах викликів сьогодення.

**Ключові слова:** проблеми художньо-естетичного виховання у вищій школі, формування патріотичної спрямованості сучасної учнівської молоді / студентів, творчі ідеї патріотичного виховання у КНР.

**Вступ.** У режимі реального часу українське суспільство зіткнулося з проблемою патріотичного самовизначення особистості. Останні кілька років було усвідомлено значимість патріотичного виховання з-поміж чинників, які сприяють підвищенню рівня свідомості й самосвідомості кожного члена суспільства, його ставлення до позитивної динаміки розвитку держави як незалежної та самодостатньої. Потреба в більш системному формуванні патріотичного настрою, громадянської активності підрастаючого покоління впливає із суті процесу змін у нашій країні, пов'язаних з євроінтеграційними уподобаннями. Адже процес інтеграції в Україні відбувається на тлі зростання патріотизму, нового ставлення до історії, культури, традицій, звичаїв українського народу, формування художньо-естетичних цінностей. Наразі

потрібний новий підхід до національно-патріотичного виховання студентства й учнівської молоді. Оскільки понад 50% загального виховного впливу на особистість «надає» виховна система саме закладів освіти, відповідальність та можливості сучасних вищих шкіл залишаються значними. Важливо, щоб усі заклади вищої освіти стали своєрідними центрами, де кожен студент зростає як громадянин і патріот своєї країни, бере на себе відповідальність, будує власну державу як суверенну, незалежну, правову та демократичну, сприяє єднанню та встановленню громадянського миру і згоди в суспільстві (Андрущенко, 2020). Одним із найважливіших складників підґрунтя національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення до художньо-естетичної складової українського народу, Батьківщини, нації, етнічних груп.

Національно-патріотичне виховання з предметів художньо-естетичного циклу здійснюється на різних етапах навчання з використанням сучасних організаційних форм, методів, прийомів і засобів, що відповідають виховному завданню. Виховний вплив художньо-естетичних методів навчання має бути трансформовано на систему самонавчання, розвитку самостійності, вміння набувати, обробляти, аналізувати й систематизувати факти та застосовувати їх для планування життя. Освіта має набути ознак системи моральної свідомості, зразків і норм поведінки, навичок морального мислення. Потрібно бути конкурентоспроможними на міжнародному ринку праці, щиро розуміти й захоплюватись українською національною культурою, знати витoki національної ідентичності, визнавати духовні норми українців та правильно розвивати свою «національну ідентичність».

**Мета та завдання дослідження.** Мета й завдання формування національно-патріотичної свідомості через художньо-естетичну освіту в умовах воєнного стану визначаються соціальною ситуацією в соціумі, трансформацією суспільно-політичного й економічного життя, переосмисленням ставлення до художньо-естетичних цінностей, пошуком шляхів культурної та мистецької інтеграції до європейської спільноти. Пріоритетним завданням держави визнано визначення нової конструктивної освітньої стратегії на теоретичних і практичних засадах ціннісного художньо-естетичного національного простору. Це багатосекторальна та багатофакторна стратегія, яка значною мірою визначатиме майбутній розвиток українського соціуму та загалом держави. Підвищена увага до загальнокультурної сторони виховання студентства й учнівської молоді відбито в «Законі України про освіту» ([https://urist.com.ua/act/pro\\_osvitu](https://urist.com.ua/act/pro_osvitu)) та інших програмних документах, де затверджуються гуманістичні пріоритети побудови освіти на користь особистості, суспільства та держави, підкреслюється значна роль загальнолюдських цінностей у формуванні світоглядних основ особистості. Як зазначено в документі, національно-патріотичне виховання має стати одним з основних напрямів діяльності держави та суспільства, що дає змогу кожному свідомому громадянину відстоювати українські традиції та духовні цінності, захищати незалежність і територіальну цілісність Батьківщини (Бех, 2007).

**Результати дослідження.** У педагогічній і мистецтвознавчій науці накопичено певний науковий фонд знань, що дає змогу всебічно досліджувати зазначену проблему. Це праці відомих педагогів, мислителів, присвячені питанням художньо-естетичного розвитку особистості. Аналіз питання патріотичного виховання засобами художньо-естетичної освіти не лише із сучасних позицій, а й погляду педагогічної спадщини Григорія Ващенка, Бориса Грінченка, Михайла Драгоманова, Софії Русової, Василя Сухомлинського, Івана Франка й інших видатних діячів слід розглядати в контексті закладених у працях фундаментальних ідей. Проблеми організації та ефективності художнього виховання присвячені праці Д. Кабалевського, А. Макаренка, В. Сухомлинського, К. Ушинського й інших видатних фахівців. Так, український педагог Г. Ващенко стверджує, що традиційний європейський освітній ідеал побудований на принципі гармонійного розвитку людини. Гармонію слід розуміти як певну досконалість, у якій кожна здатність посідає певне місце в людині у зв'язку з її роллю в нашому житті та діяльності (Масол, 2015). Одним із перших педагогів, які вивчали це питання, був В. Сухомлинський. Його ідеї художньо-естетичного спрямування дають орієнтири для подальшого вдосконалення процесу національно-патріотичного виховання на сучасному етапі. Наукові підходи до виховання якостей соціально активної особистості представлені в роботах видатних науковців: І. Беха, Н. Бібік, І. Зязюна, О. Кононенко, Н. Косаревої, К. Журби, В. Кременя, Л. Крицької, О. Сухомлинської, К. Чорної, М. Шиманського та ін. І. Бех, М. Боришевський, О. Вишневський, Т. Дем'янюк, Б. Павленік, О. Сухомлинська й інші дослідники також розглядали різні аспекти національно-патріотичного виховання на сучасному етапі в контексті різнопланових підходів, аналізували реалізацію Концепції Нової української школи у зв'язку з запитам сучасного суспільства, необхідність розвитку наукового, практичного, творчого самовираження, прикладної підтримки та інноваційних методик (Бондаренко, 2022). Для цього конче потрібні науковий перегляд та оновлення сучасних освітніх технологій, форм, методів і засобів для формування патріотичних якостей здобувачів сучасних ЗВО. Це питання набуває особливої актуальності за реалії сьогодення. Такі, у Концепції громадянської освіти йдеться, що головною метою української системи освіти є створення умов для розвитку, саморозвитку та самореалізації кожної особи як громадянина

України, формування покоління, здатного навчатися протягом усього життя, створення та розвиток цінностей громадянського суспільства (<http://surl.li/notzpw>).

Формування патріотизму в українському суспільстві – актуальне завдання сучасності як для держави, так і для всієї системи освіти. Виникла гостра потреба в перегляді й оновленні системи національно-патріотичного виховання. Із цією метою Міністерство освіти та науки України затвердило заходи щодо реалізації концепції державно-патріотичного виховання у системі освіти України до 2025 року. Сьогодні на викладачів покладено велику місію – виховати покоління справжніх патріотів, духовно сильних, які мають сформувати національні цінності та національні ідеали. Основною метою є виявлення сутності національно-патріотичного виховання в системі освіти України та вдосконалення методів, способів і технологій її провадження (Бондаренко, 2022).

Підвищена увага в сучасному освітньому просторі зосереджена на проблемі формування художньо-естетичних цінностей студентства, відродження художньо-естетичних культурних традицій народів як підґрунтя виховання патріотизму в студентському просторі. Художньо-естетична освіта охоплює спектр і обсяг компетентностей у галузі культури та мистецтва. Зокрема, здатність діяти відповідально та свідомо на основі пошани прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права й обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку; здатність спілкуватися державною мовою як засобом національно-культурного спілкування; здатність виявляти повагу й цінувати українську національну культуру, різноманіття та мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження, прагнення всіляко розкрити творчий потенціал студентства (Ярошевська, 2018).

В умовах модернізації та оновлення системи освіти вища школа орієнтована на творчий пошук ефективних форм і методів цілісного художньо-творчого розвитку особистостей студентів, посилення гуманітарної складової профільних навчальних дисциплін, підготовку майбутніх фахівців до реалізації наявного в кожного професійного потенціалу в середовищі соціальної життєдіяльності, глибоке освоєння молодими людьми цінностей, накопичених світовою та вітчизняною культурою. Тим самим художньо-естетичний розвиток студентів виступає найважливішою складовою майбутньої професійної діяльності, оскільки поза сформованою здатністю розуміти, «приймати та творити світ за законами краси, любові та добра» неможливо уявити гармонійний вигляд фахівця на розвиток сучасного суспільства, який виявляється у будь-якій сфері особистісної реалізації (Тарасенко, 2009).

Доцільність проведення спеціальних досліджень зумовлена потребою узагальнити досвід художньо-естетичного виховання студентства й учнівської молоді в закладах освіти не лише України, а й зарубіжжя, а контентом має сенс розглядати патріотизм з огляду на результати педагогічного дискурсу, є очевидна потреба виявити провідні тенденції цього процесу, форми й методи художнього впливу на формування особистості. У численних публікаціях українських дослідників обговорюються і пропонуються різні підходи до реалізації цієї проблеми. Однак, незважаючи на те що ця проблема досліджується вже давно, у багатьох аспектах вона залишається нерозкритою. Зокрема, потребують наукового вирішення питання реформування естетико-художнього виховання на основі використання спадщини минулого, розробки єдиної навчальної програми для всіх художньо-культурних закладів, підсилення кадрового забезпечення та матеріально-технічної бази. Художньо-естетичне виховання цілком умотивовано розглядати як універсальний засіб особистісного розвитку студентства й учнівської молоді на основі виявлення індивідуальних здібностей, естетичних потреб та інтересів. Художньо-естетичне виховання в контексті педагогічної освіти – це один з аспектів формування високодуховної компетентної, творчої особистості, становлення її фізичного та морального здоров'я, усебічний розвиток її природних здібностей і задатків як підґрунтя патріотичного виховання сучасної учнівської молоді.

Як засвідчують результати аналізу досвіду, що склався в рейтингових ЗВО, художньо-естетичне виховання формує особистість всіма «естетично значущими» предметами та явищами, але пріоритетним є мистецтво як найпотужніший засіб. Сучасному суспільству потрібна творча, талановита, активна особистість, яка здатна відповідати нинішнім умовам і вимогам життя, готова до постійного розвитку та вдосконалення для досягнення цілей, що розуміє високу цінність освіти та навчання. Дослідники здебільшого єдині у трактуванні феномену «формування художньо-естетичних ідеалів» як частини світогляду студентства й осмислення як складний і довготривалий процес. Так, В. Сухомлинський акцентує на цьому увагу: «Емоційне й естетичне виховання починається з розвитку культури відчуттів і сприймань. Чим тонші відчуття й сприймання, чим більше бачить і чує людина в навколишньому світі відтінків, тонів і напівтонів, тим глибше виражається особиста емоційна оцінка фактів, предметів, явищ, подій, тим ширший емоційний діапазон, який характеризує духовну культуру людини» (Мороз, 2009). Тому для становлення творчо мислячої, патріотично налаштованої особистості особливу значущість мають, з одного боку, потяг до нового, інтенсивне поглиблення знань у сфері майбутньої діяльності, яка стане

в пригоді суспільству, а з іншого – творчий потенціал, здатність у вирішенні завдань і проблем, готовність до конкурентоспроможності в сучасних умовах. Означені якості особистості важливо формувати в процесі художньої освіти й естетичного виховання студентів з акцентуванням на національно-патріотичне підґрунтя. Саморефлексія викладацької діяльності засвідчує, що особливої актуальності набуває увага до національних традицій у культурі та мистецтві, використання їх у процесі естетичного виховання. При цьому декоративно-прикладне мистецтво та народні промисли відчутно сприяють формуванню всебічного ставлення людини до дійсності, естетичного освоєння й відображення дійсності в процесі художньо-творчої діяльності.

Учені (Т. Андрущенко, Ю. Блудова, Г. Тарасенко, Л. Масол та ін.) дійшли згоди в розгляді як структурних компонентів методики патріотичного виховання студентів на основі художньо-естетичного навчання таку сукупність: когнітивний, що забезпечує формування знань історико-культурної спадщини України, української музичної культури; аксіологічний, котрий формує ціннісне ставлення до Батьківщини та її культурних традицій; діяльнісний, спрямований на реалізацію власної патріотичної позиції у діяльності.

Досвід переконує: модель патріотичного виховання студентів та учнівської молоді на основі української музичної спадщини має ґрунтуватися на особистісному, культурологічному, аксіологічному підходах і передбачати мету – розвиток патріотичної вихованості студентів та учнівської молоді, важливими і базовими принципами постають культуровідповідні, діалогічні, особистісного залучення до процесу освоєння української музичної спадщини; щодо завдань, то йдеться про формування у студентів та учнівської молоді поглядів і переконань патріотичного характеру, що характеризують у своїй єдності ціннісне ставлення особистості до себе, колективу, історико-культурної спадщини Вітчизни. Важливою вимогою до розробки модельного уявлення про досліджуваний процес є формування у студентів та учнівської молоді позитивного ставлення до патріотичної діяльності; систематизація знань про історико-культурну спадщину України, українську музичну культуру; популяризація творів українського музичного мистецтва; орієнтація на образи та норми українського патріотизму, представлених в українській музичній літературі. На наш погляд, у моделі має бути позначений ще й блок суб'єкт-суб'єктної взаємодії педагога та студентів і учнівської молоді, котрий містить особистісні ситуації морального характеру (актуалізації, переживання, рефлексії); методи (цілісного аналізу музичного твору; художніх асоціацій; проєктний; проблемних творчих завдань), а також відповідні форми – заняття-діалог; лекція-концерт; музичні вітальні; творчий проєкт; екскурсії. Важливо презентувати в моделі критерії патріотичної вихованості: когнітивно-оцінний, мотиваційно-ціннісний, діялісно-творчий. Основним педагогічним засобом патріотичного виховання студентів та учнівської молоді на основі української музичної спадщини, на думку автора, є особистісні ситуації морально-естетичного характеру: а) ситуація актуалізації, унаслідок якої відбувається прийняття особистісно значимого сенсу ідей патріотичного змісту творів української музичної спадщини; б) ситуація переживання, яка слугує показником емоційного відкликання, художнє відображення подій музичних творів, що забезпечує емоційно-ціннісну складову змісту патріотичного виховання; в) ситуація рефлексії, яка призводить до самооцінки себе та своєї патріотичної позиції в контексті переживаних подій. Педагогічними умовами патріотичного виховання на основі української музичної спадщини виступають: педагогічно доцільний добір музичних творів та актуалізація в них патріотичних ідей; активізація емоційного сприйняття художніх образів; актуалізація особистісного змісту образно-тематичного змісту музичного твору в діалозі (композитор – музичний твір – виконавець – суб'єкт сприйняття). Ці умови реалізуються через створювані педагогом ситуації актуалізації, переживання, рефлексії.

Центром у системі естетичного виховання в нашому розумінні постають живопис, музика, дизайн, архітектура, кіноіндустрія, театр, література й інші види художньої творчості. Мистецтво має великий потенціал для того, щоб виховати високоморальну, освічену, різнобічно розвинену сучасну людину. Зазначимо, що у зміст поняття «художньо-естетичне виховання» вкладають цілеспрямовану взаємодію учня та педагога для вироблення в підростаючому поколінні здатності розуміти, цінувати, створювати прекрасне в житті й мистецтві та брати активну участь у творчості на благо суспільства і країни. З огляду на це художньо-естетичне виховання передбачає розвиток естетичного сприйняття, естетичних почуттів, формування творчо активної особистості зі своїми ідеалами й поглядами (Блудова, 2015).

Важливу роль у галузі художньо-естетичного виховання сучасного студентства відіграють рівень компетентісної підготовки, майстерність і здібності викладача. Особливо це спостерігається в досвіді університетів КНР (Юн Ін, 2023). Студент отримує інформацію з різних засобів – це інформаційно-комунікаційні сучасні технології, навчальний простір і колектив, предметний світ, природні явища, літературні та мистецькі твори. Щоб допомогти здобувачу вищої освіти розібратися в усьому цьому величезному розмаїтті художньо-естетичної культури, педагогу потрібно дізнатися про інтереси та пріоритети самого студента та спрямувати його на пізнання того шляху, який йому ближчий і зрозуміліший,

використовувати при цьому найефективніші форми та компоненти естетичного виховання студентів: науковість, цілісність, систематичність, послідовність, практичність, продуктивність, варіативність та організацію навчання. Педагогу важливо пам'ятати, що студенти, а саме нинішнє покоління – майбутнє країни, культури та мистецтва. Те, що буде закладено зараз, впевнено і сміливо йтиме далі з ними в життя та в систему суспільних відносин, вибираючи найкраще, перспективне, інноваційне, зберігаючи традиції, культуру та ціннісне ставлення до країни. Художньо-естетичне виховання студентства – це складний педагогічний процес, де йде чітка взаємодія студента та педагога, в основі якого лежить діяльність як творчий компонент художньо-естетичної культури (Ярошевська, 2018).

Практика переконливо доводить, що незаперечним виховним потенціалом володіє українське музичне мистецтво, що органічно поєднало в собі загальнолюдські та національні цінності. Воно повною мірою допомагає вибудовувати особистісну систему цінностей, у якій відображені якості патріота, необхідні сучасній людині, її ставлення до Вітчизни, готовність до діяльності на благо Батьківщини. У сучасних умовах видається дуже важливим виховання особистості, яка володіє якостями громадянина-патріота, здатна інтегрувати досягнення світової культури й водночас знати, пишатися та захищати національну історичну та культурну спадщину. Таким чином, патріотичне виховання студентів та учнівської молоді засобами художньо-естетичного мистецького виховання є актуальною проблемою, що стоїть і перед суспільством взагалі, і перед вищою школою зокрема.

**Висновки.** Незважаючи на численні дослідження, присвячені вихованню патріотизму, роль багатого художньо-естетичного потенціалу української мистецької спадщини в патріотичному вихованні студентів та учнівської молоді в сучасних умовах залишається недостатньо оціненою і мало вивченою. Аналіз наукової літератури та звернення до практики дали змогу виявити такі протиріччя: між громадським визнанням значимості патріотичного виховання та відсутністю систематичної цілеспрямованої діяльності педагогів з патріотичного виховання в сучасному освітньому процесі закладів вищої освіти; між наявністю багатого виховного потенціалу української мистецької спадщини та відсутністю ефективних форм її використання у патріотичному вихованні; між особливим ціннісно-смісловим змістом музично-педагогічних дисциплін і недостатньою науково-методичною розробленістю механізмів його реалізації в освітньому процесі. Теоретична значимість дослідження полягає у тому, що його результати роблять внесок у розвиток теорії патріотичного виховання студентства й учнівської молоді. Виявлені сутнісні характеристики змісту та специфіки процесу патріотичного виховання студентів педагогічно-гуманітарного вишу доповнюють теорію виховання, розкриваючи можливості української музичної спадщини, що дає змогу проводити цілеспрямоване виховання особистості, розвивати у студентів любов до своєї країни, формувати ціннісне ставлення до вітчизняної історії, культурних традицій, готовність використання в майбутній діяльності творів української музичної спадщини. Практична значимість дослідження в тому, що отримані результати мають бути використані в освітньому процесі сучасних вишів. Отже, на часі є розробка моделі патріотичного виховання студентів, яка сприятиме ефективній організації художньо-естетичної діяльності здобувачів, результатом якої має бути підвищення рівня патріотичної вихованості студентів.

### Література

Андрущенко Т. І. Проблема виховання естетичного в українському культурному дискурсі у період глобалізації та інформаційної революції. *Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: науковий вісник : збірник наукових праць*. Київ : ВІР УАН, 2020. Вип. 42 С. 304–322.

Бех І. Виховання особистості: сходження до духовності : наук. видання. Київ : Либідь, 2006. 272 с.

Блудова Ю. Сутність та основні категорії художньо-естетичного смаку. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. № 3 (50), 2015. С. 28–33.

Бондаренко Н. Ідеї українських інтелектуалів як підложжя національно-патріотичного виховання. *Формування громадянської культури в Новій українській школі: традиції та інноваційні практики*. Суми : КЗ Сумський ОІППО, 2022. С. 1–13. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731118>.

Масол Л. М. Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання та виховання : метод. посібник. Харків : «Друкарня Мадрид», 2015. 178 с.

Мороз В. В. Підготовка майбутнього вчителя до розвитку творчого потенціалу молодших школярів під час уроків музики : дис. ... канд. пед. наук: спец. : 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Київ, 2009. 261 с.

Тарасенко Г. Роль гносеологічної функції мистецтва в професійній підготовці вчителя початкових класів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : збірник наукових праць* [ред. кол.: І. Зязюн, Н. Ничкало, С. Гончаренко та ін.]. Київ; Вінниця : ДОВ Вінниця, 2009. Вип. 21. С. 527–532.

Юн Ін. Потенціал освітнього середовища закладу як орієнтир підготовки учителів музики до навчання мистецтва школярів. *Молодь і ринок*. 2023. № 6–7 (214–215). С. 182–187.

Ярошевська Л. В. Патріотичне виховання студентської молоді як складова громадянської діяльності кафедри музичного мистецтва. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. Педагогічні науки : збірник наукових праць / за ред. Т. Степанової. № 1 (60), лютий 2018 р. Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2018. С. 42–47.

## The formation of pupils' artistic and aesthetic values is the underground of patriotism: some results of the pedagogical discourse

**Popova Oleksandra**

*Doctor of Science (in Pedagogy), Professor, Full Professor at the Department of Translation, Theoretical and Applied Linguistics*

*State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky", Odesa, Ukraine*

*Un conditions of globalization and information saturation of the time, the issue of artistic and aesthetic education of students based on the education of patriotic orientation in them acquires special importance. The analysis of the concept of artistic and aesthetic education in Ukrainian institutions of higher education in the second half of the 20th-early 21st century is the basis for determining effective ways to solve modern education problems. The article raises the question of whether specially organized conditions are provided for the spiritual enrichment of the individual by means of art alongside the formation of aesthetic culture, worldviews. Was artistic and aesthetic education of students of sufficient importance as a basis for patriotism in the past decades? Were methods of artistic and aesthetic education based on national culture and art developed in higher education? The system of modern education in Ukraine as a strategic branch of the state must correspond to the existing principles of economic relations, society's attitude towards them and the level of educational needs. In recent years, much has been done to determine the directions of activities of general secondary and higher education institutions and direct them to promising development paths. It has been proven that the successful achievement of this goal depends on many factors, but one of the key factors, is the education of future citizens of Ukraine with a high level of artistic and aesthetic culture on the basis of national patriotic self-awareness. The modern school is designed to form the awareness of cultural values, the need to accumulate artistic experience and use it as a basis for harmonizing one's attitude to the surrounding world. The formation of patriotism should be intertwined with artistic and aesthetic education based on the study of many examples of national culture and art: literature, music and visual arts. The article determines that the complexity, breadth and multidimensionality of the problem of artistic and aesthetic education in higher education and its connections with real life require the use of existing experience in this field and the development of new approaches. The study of the heritage of Ukrainian pedagogical theory and practice will contribute to the improvement of the work on raising the cultural level and honouring the patriotic component of the modern personality.*

**Keywords:** *problems of artistic and aesthetic education in higher education, formation of patriotic orientation of modern students/pupils.*

## References

Andrushchenko, T.I. (2010). Problema vykhovannia estetychnoho v ukrainskomu kulturnomu dyskursi u period hlobalizatsii ta informatsiinoi revoliutsii [The problem of the disappearance of the aesthetic in Ukrainian cultural discourse during the period of globalization and the information revolution]. *Hileia. Istorychni nauky. Filosofski nauky. Politychni nauky: naukovyi visnyk: zbirnyk naukovykh prats – Gileya. Historical sciences. Philosophical Sciences. Political sciences: scientific collection: collection of scientific works*. Kyiv: VIR UAN, Issue 42, pp. 304–322 [in Ukrainian].

Bekh, I. (2006). *Vykhovannia osobystosti: skhodzhennia do dukhovnosti [Diversification of specialness: convergence to spirituality]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].

Bludova, Yu. (2015). Sutnist ta osnovni katehorii khudozhno-estetychnoho smaku [Essence and the main categories of artistic and aesthetic relish]. *Naukovyi visnyk MNU imeni V.O. Sukhomlynskoho. Pedagogichni nauky – Scientific newsletter of the MNU named after V.O. Sukhomlinsky. Pedagogical sciences*. № 3 (50), pp. 28–33 [in Ukrainian].

Bondarenko, N. (2022). Idei ukrainskykh intelektualiv yak pidlozhzhia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia [Ideas of Ukrainian intellectuals as a basis for national-patriotic education]. *Formuvannia hromadianskoi kultury v Novii ukrainskii shkoli: tradytsii ta innovatsiini praktyky – Formation of civic culture in the New Ukrainian school: traditions and innovative practices*. Sumy. Sumy: KZ Sumskyi OIPPO, pp. 1–13. Retrieved from: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731118> [in Ukrainian].

Masol, L.M. (2015). *Khudozhno-pedahohichni tekhnolohii v osnovnii shkoli: yednist navchannia ta vykhovannia [Art-pedagogical technologies in primary school: unity of learning and education]*. Kharkiv: "Drukarnia Madryd" [in Ukrainian].

Moroz, V.V. (2009). Pidhotovka maibutnoho vchytelia do rozvytku tvorchoho potentsialu molodshykh shkoliariv pid chas urokiv muzyky [Preparation of the future teacher for the development of the creative potential of younger schoolchildren during music lessons]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

Tarasenko, H. (2009). Rol hnoseolohichnoi funktsii mystetstva v profesiinii pidhotovtsi vchytelia pochatkovykh klasiv [The role of the epistemological function of art in the professional training of primary school teachers]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy – Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems*. Ed. I. Ziaziun, N. Nychkalo, S. Honcharenko ta in. Kyiv; Vinnytsia: DOV Vinnytsia. No. 21, pp. 527–532 [in Ukrainian].

Yun In (2023). Potentsial osvithnoho seredovyshcha zakladu yak oriientyr pidhotovky uchyteliv muzyky do navchannia mystetstva shkoliariv [The potential of the institution's educational environment as a reference point for the training of music teachers for art education of schoolchildren]. *Molod i rynok – Youth and the market*. No. 6–7 (214–215), pp. 182–187 [in Ukrainian].

Yaroshevska, L.V. (2018). Patriotychne vykhovannia studentskoi molodi yak skladova hromadianskoi diialnosti kafedry muzychnoho mystetstva [Patriotic education of student youth as a component of civic activity of the department of musical art]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.O. Sukhomlynskoho. Pedahohichni nauky – Scientific Bulletin of Mykolaiv National University named after V.O. Sukhomlynskyi. Pedagogical sciences*. Ed. T. Stepanovoi. Issue 1 (60), 2018.02. Mykolaiv: MNU imeni V.O. Sukhomlynskoho, pp. 42–47 [in Ukrainian].

Accepted: November 01, 2024